

510
GENER
2018

CASA NOSTRA, CASA VOSTRA? ACC3S A L'HABITATGE DE SOL·LICITANTS D'ASIL I REFUGIATS A CATALUNYA*

Blanca Garc3s Mascareñas, Investigadora senior CIDOB

* Aquesta Opini3 CIDOB s'ha escrit a partir del debat que va tenir lloc al seminari "Habitatge per a sol·licitants d'asil i refugiats: reptes i pr3ctiques", organitzat per CIDOB i CER-Migracions amb el suport de l'Obra Social La Caixa i en el marc del projecte europeu NIEM. El seminari va comptar amb la participaci3 de l'Ajuntament de Barcelona, la Generalitat, entitats socials i administracions locals.

El febrer de 2016 la campanya *Casa nostra, Casa vostra* va culminar a Barcelona amb la manifestaci3 m3s gran del m3n a favor dels drets de les persones refugiades i migrants. El manifest de la campanya exigia el dret a migrar i el dret a l'asil per3 tamb3 el compliment dels drets m3s b3sics, entre d'altres el dret a la salut, l'educaci3, el treball i l'habitatge. Dos anys despr3s, encara som lluny de poder-los garantir. Generalitat, administracions locals i entitats socials coincideixen en senyalar que la situaci3 de l'habitatge 3s greu.

Segons les normatives comunit3ries, l'Estat ha de facilitar i garantir l'acc3s a l'habitatge per a sol·licitants d'asil i refugiats. En el cas espanyol, aquesta obligaci3 queda limitada als primers 18 mesos. Si b3 aix3 ho estipula el Manual de Gest3 del Ministeri d'Ocupaci3 i Seguretat Social, a la pr3ctica no sempre 3s aix3. Per a Ramon Sanahuja, director d'atenci3 i acollida a la immigraci3 de l'Ajuntament de Barcelona, hi ha dos moments d'especial risc: quan els sol·licitants d'asil estan a l'espera de la primera cita amb la Subdelegaci3 del govern, que permet que la seva sol·licitud sigui finalment acceptada a tr3mit; i al cap de sis mesos d'haver-hi entrat, quan s'espera que comencin a viure de forma aut3noma fora dels centres i pisos d'acollida. Qu3 falla?

Des de juliol de 2017, els criteris per accedir de forma immediata al Programa Estatal d'Acollida s'han restringit. Totes aquelles persones que portin m3s de sis mesos en territori espanyol, m3s de dos anys dins de la Uni3 Europea o que siguin tipificats com a no vulnerables han de viure pels seus propis medis fins que la seva sol·licitud d'asil sigui finalment acceptada a tr3mit. Dit d'una altra manera, nom3s accedeixen de forma immediata al programa d'acollida aquells que acaben d'arribar i es troben en una situaci3 d'extrema vulnerabilitat. La resta en queda temporalment fora. A Barcelona, els m3s vulnerables acaben en pensions a c3rrec de l'Ajuntament. Es calcula que s3n uns 90 o 100 diaris. Els que no son tipificats com a vulnerables, moltes vegades homes sols, acaben al carrer o en centres per a sense sostre. Per quant de temps? La primera cita amb la Subdelegaci3 pot demorar-se dos o tres mesos, a vegades fins i tot sis.

Després d'aquesta llarga i feixuga espera, l'acceptació a tràmit de la sol·licitud d'asil implica per a molts l'entrada (ara sí) al programa estatal d'acollida. En la primera fase de sis mesos, es facilita una plaça en un centre públic (a Catalunya no n'hi ha cap) o en centres i pisos gestionats per les entitats socials subvencionades per l'administració. En la segona fase, d'entre sis i onze mesos, les entitats socials proporcionen ajudes al lloguer i a les necessitats bàsiques. Tot i que se segueix oferint assistència jurídica i psicològica, així com orientació laboral i cursos d'idiomes, a partir d'aleshores els sol·licitants d'asil es consideren, en gran mesura, autònoms. Aquesta és la gran virtut i el gran defecte del sistema d'acollida espanyol. Per un costat, la "normalització" de la vida comença quasi des del primer moment. A diferència d'altres països europeus, ni se'ls dispersa ni se'ls aïlla a l'espera de la resolució de les seves sol·licituds. Per l'altre costat, en un país amb greus dificultats d'accés al mercat laboral i d'habitatge, aquesta mateixa autonomia es tradueix en extrema precarietat.

En l'àmbit de l'habitatge, els sol·licitants d'asil i refugiats pateixen una triple dificultat. La primera té a veure amb l'escassetat d'habitatge a preus accessibles. La majoria de municipis metropolitans catalans tenen un parc d'habitatge públic inferior al 3% i els pisos de lloguer protegit només representen un 1,5% de l'oferta total d'arrendament. No queda altra alternativa que el mercat lliure, que a la vegada pateix un encariment espectacular dels preus del lloguer. La segona dificultat deriva del propi sistema d'acollida, que és únic per tot el país i no té en compte els diferents contextos. A les grans ciutats les ajudes al lloguer no s'adeqüen als preus de l'habitatge. Finalment, la tercera dificultat té a veure amb el procediment legal: els sol·licitants d'asil disposen de permisos de residència temporals; una vegada resolta la seva sol·licitud, que en la majoria de casos es resol negativament, la majoria perdran el permís de residència i, en conseqüència, cauran en la irregularitat. A la discriminació per origen, s'hi suma doncs també la discriminació resultant de la seva precarietat legal.

En conseqüència, l'accés a l'habitatge, que per llei és un dret, acaba sent per a molts sol·licitants d'asil i refugiats el principal problema. Per tal de pal·liar la situació, Generalitat, administracions locals i entitats socials han posat en marxa diferents programes i iniciatives. Per aquells que encara no han accedit al programa estatal, l'Ajuntament de Barcelona està treballant en la possibilitat de construir infraestructures més estables que permetin oferir habitatge temporal més enllà de pensions i centres per a sense sostre. Algunes universitats catalanes han iniciat programes per a l'acollida d'estudiants refugiats. Des de la societat civil, també s'estan portant a terme iniciatives de mentoria amb allotjament en cases particulars (com Refugees Welcome o Punt d'Intercanvi). També s'està treballant per ampliar el parc d'habitatges a disposició de sol·licitants d'asil i refugiats. En zones rurals, la Generalitat està recolzant iniciatives que vinculin l'oferta d'habitatge amb una oferta de treball.

Si bé totes aquestes iniciatives són fonamentals i imprescindibles, la dificultat d'accés a l'habitatge de sol·licitants d'asil i refugiats és el reflex d'una problemàtica més general. Si els joves de fins a 35 anys destinen el 60% del seu sou a pagar l'habitatge, com podem pretendre que aquells que acaben d'arribar, fugint de situacions de persecució i guerra i que encara no saben si es podran quedar, s'ho puguin permetre? A més de revisar els programes d'acollida i els procediments d'asil, necessitem doncs abordar el tema de l'accés a l'habitatge en general. Només així podrem fer de casa nostra, casa seva però també casa de tots.